

**АВАНТЮРИЗМ ЧИ ГУМАНІЗМ: РОЗДУМИ
ЩОДО СУЧАСНИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ПІДХОДІВ В УКРАЇНІ,
ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСУДЖЕНИХ
ДО ДОВІЧНОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ?**

Колб О. Г.

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
професор кафедри кримінальної юстиції
Державного податкового університету
м. Ірпінь, Україна*

Колб Р. О.

*кандидат юридичних наук,
провідний спеціаліст АТ КБ «Приватбанк»
м. Луцьк, Україна*

Як показує практика, останнім часом на законодавчому та доктринальному [1] рівнях все частіше предметом розгляду та дискусій в Україні виступає правовий статус засуджених до довічного позбавлення волі. Зокрема, на сьогодні у провадженні Конституційного Суду України перебуває справа за конституційною справою засудженого до вказаного виду покарання А. О. Лужинецького, який вважає, що він має право на короткостроковий виїзд з виправної колонії у винятковий випадках, як це передбачено ст. 111 Кримінально-виконавчого кодексу (КВК) для інших категорій засуджених [2].

Без сумніву, що особи, які відбувають покарання, мають конституційне та передбачене законом право на звернення у будь-який державний орган (ст. 40 Конституції України, та ст. ст. 8, 107, 113 КВК), включаючи й Конституційний Суд України (ст. 56). Поряд з цим, враховуючи існуючі на сьогодні потенційні та реальні загрози, що посягають на національну безпеку України, варто досить виважено на всіх рівнях підійти до вирішення тих нагальних проблем, що стосуються не тільки і не стільки засуджених до довічного позбавлення волі, скільки до національних інтересів держави, одним із яких є забезпечення ефективного виконання покарань, та максимального досягнення його цілей з метою захисту інтересів потерпілих від злочину, суспільства та держави в цілому (ч. 1 ст. 1 КВК).

Саме з цих міркувань досить важливо питання надання для засуджених до довічного позбавлення волі короткострокових виїздів за межі колоній у виняткових випадках більш детально та всебічно

дослідити на науковому рівні, враховуючи актуальність та прикладне значення вказаної тематики.

Як видається, для того, щоб дати кваліфіковану відповідь на досліджуване у цій роботі питання, слід всебічно та системно підійти до з'ясування змісту таких ключових для кримінально-виконавчого законодавства України понять, як: правовий статус особи та, зокрема, засудженого; мета і завдання кримінального покарання; правообмеження, які визначаються для певних категорій осіб, які відбувають покарання; режим виконання – відбування покарання. Зокрема, загальні засади правового статусу засуджених, включаючи й осіб, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, визначені в Конституції України (ст. ст. 24, 27, 28, 63, п. 1 ст. 92) та КВК (ст. ст. 7–10). При цьому в жодній із правових норм не ведеться мова про виключне права засуджених на короткочасні виїзди за межі виправних і виховних колоній. Таке право, як це витікає з положень ст. 111 КВК, надається лише для певних категорій осіб, засуджених до позбавлення волі.

Отже, з огляду вимог Основного закону України та міжнародно-правових джерел, які є частиною національного законодавства (наприклад, Конвенції про захист прав і основоположних свобод [3]), юридичних підстав для надання права засудженим до довічного позбавлення волі на короткострокові виїзди за межі колонії, навіть у виняткових випадках, на сьогодні не передбачено.

Не визначені вказані підстави і в спеціальних (локальних) законодавчих актах України, які встановлюють права засуджених до покарань, пов'язаних з позбавленням волі, включаючи й довічне. Такий висновок витікає, зокрема, з таких положень КВК:

1. Відповідно до змісту ч. 2 ст. 151 вказаного Кодексу, на осіб, які відбувають покарання у виді довічного позбавлення волі, поширюються права засуджених до позбавлення волі, передбачені ст. 107 цього законодавчого акту. Поряд з цим, остання ні для перших, ні для других суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин не передбачає їх право на короткочасні виїзди за межі колоній, тобто вимоги засуджених до довічного позбавлення волі на сьогодні є необґрунтованими та явно незаконними.

2. Згідно положень ч. 1 ст. 111 даного Кодексу, зазначене право визначено лише для засуджених, які тримаються у:

а) виправних колоніях мінімального рівня безпеки з полегшеними умовами тримання (ч. 2 ст. 18 КВК);

б) дільницях соціальної реабілітації виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання (ст. 98 КВК);

в) дільницях соціальної реабілітації виправних колоній середнього рівня безпеки та виховних колоніях (ст. 98 КВК).

Таким чином, не дивлячись на вимоги принципу рівності засуджених перед законом (ст. 24 Конституції України та ст. 5 КВК), не всі категорії цих осіб мають право на короткочасні виїзди за межі колоній, позаяк їх правовий статус визначається тими правообмеженнями (карою та режимом виконання – відбування покарання), які встановлені для інших рівнів безпеки, що передбачено для них у вказаних кримінально-виконавчих установах закритого типу (ч. 3 ст. 11, ст. 17, 19, 94, 96–98 КВК), що, знову ж таки, не суперечить ні нормам Конституції України, ні тим міжнародно-правовим актам, які є частиною національного законодавства (ст. 9 Основного Закону України), тобто розширення на законодавчому рівні правового статусу засуджених до довічного позбавлення волі з означених питань не тільки порушує встановлений порядок виконання-відбування покарань і немає ніякого відношення до принципу гуманізму, але є й небезпечним з огляду законних інтересів потерпілих від злочинів та у цілому суспільства і держави.

Література:

1. Пісоцька О. «Право на надію» : заміна покарання у вигляді довічного позбавлення волі в українських реаліях. URL: <https://iurica.ligazakon.net>>2050.
2. Звернення А. О. Лужинського до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 24 Конституції України. URL: <https://ccu.gov.ua/index.php>
3. Конвенція про захист прав і основоположних свобод : Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua>.